

Postoje učitelů k přílivu nových technologií do škol

Anita Balcarová

Abstrakt: Příspěvek je zaměřen na vyhodnocení postojů samotných učitelů k informačním technologiím a multimediálním prostředkům a jejich využívání při výuce. Hledá cestu a způsob motivace učitelů k dosažení určitého stupně pedagogické kvalifikace v ICT, aby byli schopni zajistit dostatečnou integraci ICT do všech předmětů na všech stupních vzdělávání.

Klíčová slova: informační technologie, Internet do škol, pedagogická kvalifikace v ICT

Abstract: This contribution is aimed at the interpretation of teachers our attitude towards information technologies and multimedial devices their utilitation in teaching. It searches for the way and method of teachers motivation to reach a certain level of pedagogical qualification in ICT so as to be to able to provide sufficient integration of ICT ito all subjects at all levels of education.

Key words: information technologies, Internet to schools, pedagogical qualification in ICT

Pedagogická praxe je integrální součástí pregraduální přípravy. Studenti si pod vedením zkušených učitelů ověřují teoreticky nabyté znalosti v praktickém terénu, a získávají tak potřebné dovednosti pro výkon svého budoucího povolání.

Stále silněji se ozývají hlasy, že absolventi učitelského studia přicházejí do škol z pedagogického hlediska nepřipraveni, jsou zběhlými teoretiky a nemají představu o práci škol, neorientují se v moderních vyučovacích metodách.

Nelze nesouhlasit. Studentům chybí praxe. Většinou ale studentu, který se po absolvování pedagogické fakulty již opravdu rozhodl nastoupit cestu pedagoga, nechybí iluze a odhodlání, snaha vše změnit, zavést ty nejnovější způsoby výuky a být učitelem, jakého si sám jako žák přál mít. Umí toho školy využít?

V roce 2001 bylo studentům doporučeno využít v průběhu praxe multimediální a informační technologii školy k přípravě hodiny nebo k její realizaci. Málokterý ze studentů získal podporu.

Pro spolupracující učitele Centrum pedagogické praxe Pedagogické fakulty UJEP v Ústí nad Labem organizovalo a organizuje další odborné

vzdělávací kurzy, semináře, workshopy. Nyní se objevilo další potřebné téma – užití informačních technologií při vyučování.

Zjištění úrovně znalostí a dovedností práce s PC

Koncem roku 2001 Centrum praxe provedlo průzkum na školách v regionu a bylo zjištěno, že 61 % učitelů ZŠ a 48 % učitelů SŠ neumí vůbec zacházet s výpočetní technikou. Část se již s počítačem setkala a pouze 8 % všech učitelů výpočetní techniku běžně využívá.

Všech 8 % učitelů uvádí, že má počítač doma.

Jaký byl osobní důvod pro osvojení si práce s PC u učitelů

dlouhodobý zájem o informační technologie	87 %
snaha o osobní rozvoj	6 %
snaha vyrovnat se partnerovi, dětem	5 %
zájem přišel s přítomností počítače v rodině	2 %

Centrem praxe byl počátkem roku 2002 připraven jednoduchý kurz základních dovedností práce s PC. Byl zjišťován zájem ze strany učitelů, osloveno bylo 128 učitelů základních škol Ústí nad Labem.

Zájem o kurz základních dovedností obsluhy PC

školení se zúčastní a zájem projevilo	4 %, prům. věk 40 let
školení se zúčastní s podmínkou konkrétní motivace	71 %, prům. věk 48 let
školení se nezúčastní	22 %, prům. věk 35 let
není rozhodnuto	3 %, prům. věk 46 let

(Věkový průměr odpovědí nepotvrzuje generační rozdíly v náhledu na potřebu vzdělávání v této oblasti.)

Co by bylo dostatečně přesvědčivou motivací pro absolvování kurzů práce s PC?

- jako nejžádanější se projevila motivace finanční,
- motivace pro absolvování školení ze strany vedení (jiné ohodnocení, příkaz),
- informační technologie bude dostatečně k dispozici.

Jaké jsou důvody pro odmítání absolvování školení práce s PC?

- zbytečnost školení, výpočetní technika na škole chybí,
- co se naučí, zapomenou, pokud nebudou používat,
- obavy, strach z techniky,
- obavy z neúspěchu při osvojování si dovedností, zesměšnění se,
- nevidí pro sebe význam ve využívání ICT.

Projekt Internet do škol

V září v roce 2002 MŠMT vystoupilo s realizací projektu Internet do škol. Pro většinu školských zařízení znamenal projekt možnost získat rychle a relativně snadno potřebnou techniku a zapojit ji do výuky. Prioritní záměr, a to rovnoměrné vybavení základních a středních českých škol výpočetní technikou, byl jistě splněn. Sami učitelé uvádějí, že nebýt „Indošů“, neměli by počítače ani Internet na školách dodnes. Avšak někteří by to neviděli jako nevýhodu dodnes a bez počítačů a Internetu by se obešli jistě ještě mnoho let.

Září roku 2002 neznamenal jenom zahájení nového školního roku, ale také zahájení ostrého provozu nových počítačových učeben ve více než 3 600 školách po celé České republice. Pro mnoho učitelů a žáků to bylo první setkání s počítači a Internetem.

Projekt Internet do škol přinesl několik tisíc počítačových učeben spojených do školské sítě. Umožňuje více jak dvaceti pěti tisícům počítačů přístup na Internet a uživatelé používají své stálé schránky elektronické pošty a vše ostatní, co s Internetem souvisí pro vlastní vzdělávání i práci.

Někde se nezapomnělo ani na vybavení kabinetů učitelskými koncovými stanicemi.

Drtivá většina učitelů je počítačově ngramotná. Probíhají školení. Mnozí učitelé jsou konzervativní, bojí se změn a nejsou k nim motivováni. Nejde o mechanické zavedení nového předmětu, ale o zásadní změnu přístupu ke vzdělávání.

Po absolvování školení Z stejně mnoho učitelů chodí kolem počítače oblohou a ani Internet zdarma je nepřinutí, aby k počítači občas zasedli. Chybí motivace k tomu, aby ovládali informační technologie a aby je implementovali do výuky. Ověření znalostí účastníků kurzu někde probíhá zcela formálně. Účastník školení obdrží certifikát o absolvování, a to aniž umí počítač samostatně zapnout, natož se například přihlásit do sítě.

Učitelé prošli kurzy uživatelsky nebo odborně počítačově zaměřeným. Didakticky orientované kurzy téměř vůbec nabízeny nebyly.

Učitelé by měli dosáhnout přiměřené, relevantní, měřitelné a sourodé pedagogické ICT kvalifikace tak, aby byli schopni zajistit dostatečnou integraci ICT do všech předmětů na všech stupních vzdělávání. Měli by se počítačovým dovednostem učit společně s tím, jak informační technologie skutečně zapojit do výuky svých předmětů.

Zjištěné výsledky projektu Internet do škol

V polovině roku 2003 byl Centrem pedagogické praxe proveden průzkum na školách regionu zaměřený na aplikaci dovedností získaných v rámci školení Internet do škol MŠMT do výuky.

Bylo dotázáno 214 učitelů, kteří absolvovali školení Z, ke kterému využívají nově nabyté znalosti a dovednosti. Odpovědi byly srovnány podle četnosti sestupně.

Využívání ICT učiteli ve školách

1. vyřizování nezbytné školní administrativy (vysvědčení),
2. využití pro psaní dokumentů,
3. zdroj informací pro osobní potřebu,
4. zdroj informací pro pedagogickou práci,
5. naprostá absence práce s počítačem (administrativu zpracuje kolega),
6. využití při přípravě na výuku,
7. využití učeben PC při vyučování.

Využití učeben ICT při výuce

(nebyli dotazováni učitelé předmětu výpočetní technika)

učebnu využívá pravidelně s žáky, využívá další technologie	5 %
učebnu využívá občas – 1 až 2krát měsíčně	8 %
učebnu využil 1krát	12 %
učebnu nevyužívá, ale plánuje návštěvu	25 %
učebnu nevyužívá,	35 %
učebnu určitě nevyužije	15 %

Z jakého důvodu část učitelů i po absolvování školení dosud své poznatky pedagogicky nevyužívá?

1. nedůvěra v sebe sama,
2. vyloučení možnosti zsměšnit se před žáky, kteří umí více než učitel,
3. příliš náročná příprava,
4. nepochopení významu ICT,
5. nezvládnutí základní obsluhy PC.

Projekt Centra praxe PF UJEP

Centrum pedagogické praxe, vycházejíc z motivačních požadavků učitelů a návaznosti na projekt Internet do škol MŠMT, zpracovalo v programu PHARE Fondu rozvoje lidských zdrojů projekt „Další vzdělávání učitelů škol regionu SZ v oblasti informačních technologií“. Projekt je spolufinancován Evropskou unií a českým státním rozpočtem pod referenčním číslem CZ00.10.01.020023. Učitelé absolvují kurzy doplňující jim znalosti a dovednosti v praktickém užití ITC a multimédií ve výuce, kurzy jsou motivačně a obsahově směřovány i na užití počítače k osobnímu rozvoji učitele. Probíhající projekt bude ukončen v roce 2004.

V rámci projektu jsou realizovány didakticky zaměřené kurzy užití PC, přídatných zařízení multimédií při výuce. Učitelé se seznamují s výukovými

programy, portály, využitím techniky audio- a videozáznamu v digitální formě, využívání softwaru pro prezentace, dataprojektoru, interaktivní tabule, vizualizéru a dalších. Kurzy probíhají v několika úrovních na základě testovaných ověřených dovedností.

Učitelé jsou díky grantu dostatečně finančně motivováni k praktické aplikaci, mají při sobě studenta PF, který prochází svou pedagogickou praxí a navíc je prvním, který nový způsob výuky s dětmi zkusí tam, kde učitel má obavy.

Spolupracující učitelé připravují a realizují několik vyučovacích hodin za podpory ICT a multimédií, a to s 99 % úspěšností. Možnosti projektu jsou časově omezené, ale snad se podařilo překonat alespoň některé bariéry.

Projekt byl postaven s tím, že bude mít dále pokračování v dalším vzdělávání učitelů jako formy celoživotního učení, a to právě využitím informačních technologií formou e-learningu.

Technika a její cílené využívání

Vedle problému s vybavením škol novými technologiemi vyvstává otázka schopnosti tyto technologie vhodným způsobem využívat.

O vlivu počítačů na studijní výsledky žáků víme jen velmi málo. Nikdo ale nepochybuje, že školy musí využívat technologie a žáci musí zvládnout základní operace.

Požadavky na učitele se obecně neustále zvyšují. Rostou nároky nejen na připravenost teoretickou, ale i na stránku praktickou. Současné vzdělávací trendy jsou jednoznačně spjaty s rozvojem možností komunikačních technologií, a to v takové míře, že již nelze tento vliv při vzdělávání přehlížet i přes určitou rezistenci jisté části populace vůči využívání ICT. Je tedy nutné vytvořit takový systém, aby se stal nejen běžnou součástí dalšího vzdělávání učitelů, ale který by učitele přesvědčil o nezbytnosti i výhodnosti využívání informačních technologií ve výuce.

BALCAROVÁ, A. Postoje učitelů k přílivu nových technologií do škol. *Pedagogická orientace* 2004, č. 3, s. 106–110. ISSN 1211-4669.

Adresa autorky: Mgr. Anita Balcarová, Centrum pedagogické práce Pedagogické fakulty UJEP v Ústí nad Labem, balcarova@pf.ujep.cz